

GROZDANA LAJIĆ

In memoriam - ZVJEZDANA LADIKA

PREMIJERE
FESTIVALI
RAZGOVORI
MI U SVIJETU

VOX
HISTRIONIS

AKTUALNOSTI
ANEKDOTE

TEORUA
NOVE KNJIGE

SJEĆANJA
DRAME

“A kaj si danas krasno radila s djecom?” Tako je uvijek započinjala razgovor dok smo se za kasnih večernjih sati uz rominjanje kiše vraćale kući s naših satova u ZKM-u. Dok su njezine krhke noge nesigurno i nečujno koračale mokrim pločnikom, oči su joj se začuđeno veselile odrađenom satu s djecom koji je donio novo nadahnuće i novu umjetničku ideju koju će pretočiti u predstavu. Uvijek je imala ideju, mislila unaprijed, maštala o predstavama do posljednjeg trenutka. A on je za sve koji su je poznavali i imali čast i sreću raditi s njom došao prerano...

Osebjuna pojava Zvezdane Ladike urezala se u srca mnogobrojne djece koja su tijekom gotovo 50 godina prošla kroz dramski studio pod njezinim vodstvom. Svoj umjetničko-pedagoški rad Zvezdana Ladika započela je 1953. godine u tadašnjem Pionirskom kazalištu došavši u njega kao mlada diplomantica na Odsjeku za režiju zagrebačke Akademije dramske umjetnosti. Iste je godine postavila u PIK-u svoju diplomsku predstavu – Shakespeareova *Romea i Juliju*. No, osim što je bila jedna od prvih kazališno educiranih osoba koje su radile s djecom, Zvezdana je bila i izvrstan pedagog. Sinteza velikog znanja, talenta, senzibiliteta spram dječjih želja i potreba u osobi Zvezdane Ladike rezultirala je činjenicom da od tada pa sve do 2003. ona postaje i ostaje redateljski autoritet predstava za djecu i s djecom toga kazališta.

U vrijeme Zvezdanina dolaska u PIK dramsko je stvaralaštvo djece i mladih ne samo kod nas nego i u svijetu brojilo svoje prve korake, no Zvezdana je, shvaćivši ozbiljnost i zahtjevnost takva rada, krenula u vlasti-

ta promišljanja i traganja. Zaljubljena u umjetnost, u pisanu riječ, uvijek je u svom radu s djecom birala teme i tekstove izrazite literarne vrijednosti, upućujući mlade u ljepotu scenskog izraza kroz riječ. Teško je nabrojati sve umjetnike pera čija su djela kroz Zvezdaninu maštovitost otvarala djeci svoja vrata i začarala ih svojom uzvišenošću. Lorca, Držić, Shakespeare, Eshil, Marivaux, Andersen, Cesarić, Dizdar bili su godinama Zvezdani i njezinoj djeci poticaj za stvaralaštvo i ona im se uvijek vraćala. Brojna uprizorenja zaživjela su kao prave predstave (*Kadenca od ljubavi* prema Držićevim motivima, *Hir ljubavi* prema *Snu ivanjske noći* i mnoge druge), no najznačajnija su proživljena iskustva na satovima koje je Zvezdana oblikovala koristeći njihove motive, uvijek ostavljajući mjesta dječjoj mašti. I sama je Zvezdana pisala – priče, dramske tekstove, songove, prevodila strane dječje pisce, uvijek želeći obogatiti dječju fantaziju. U njezinim djelima svi dječji izmaštani svjetovi postaju živi, a neobično u njima sadržava ogromnu koncentraciju stvaralačke snage koju ona s velikom pažnjom razvija u djece. Naslov knjige njezinih dramoleta *Kazališne čarolije* u potpunosti kazuje ono što je bila sama Zvezdana: kazališna čarolija. Dok su se djeca ostalih dramskih grupa na satovima svadali s “roditeljima” zbog loših ocjena, mi, Zvezdanini, govorili smo mrtvoj Ofeliji, pronalazili čuda u staklenim dvorcima, tragali za Gralom...

Osim odanosti pisanoj riječi, Zvezdanin nemirni duh težio je novim otkrićima i istraživao drugačije mogućnosti upuštajući se i u sasvim posebne avanture eksperimentiranja u kazališnom izrazu s djecom i mladima.

Ispitujući i pažljivo osluškajući bilo vremena i djece, Zvezdana otkriva važnost kazališne improvizacije na kojoj temelji gotovo cio svoj rad. Iz tog, za ono vrijeme, "avangardnog" pristupa radu s djecom i mladima, kasnih 70-ih nastale su vrlo neobične predstave: *Koraci*, *Srce i seks*, *OS 78*, a kasnije i *Riječi, riječi, riječi*. Uz Slavenku Čečuk i Đurđicu Dević, Zvezdana je hrabro ispitivala mogućnosti scenskog izraza djece i mladih, a originalnost i detaljno razrađena metoda njezina kazališnog rada s djecom i mladima postali su ubrzo priznati i relevantni u svjetskim razmjerima. Kao jedna od osnivačica svjetske organizacije kazališta za djecu i mlade ASSITEJ-a (čiji je bila počasni član do kraja života), Zvezdana je kazališni rad za djecu i s djecom uzdigla na visoku estetsku i profesionalnu razinu te izborila njegovo značenje u svijetu i kod nas. Jer Zvezdana je, kako sama kaže, "željela razviti kod djece i mladih jedinstvo stvaralaštva riječi, pokreta, glazbe i likovnog izraza tako da predstava više nije CILJ, nego REZULTAT stvaralačkog traganja koje u svojoj sintezi nosi karakter totalnog kazališta".

Njezini su sati uvijek bili ispunjeni beskrajnom ljubavlju, ljubavlju prema svim ljudima, svoj djeci, prema kazalištu, prema moralnim vrednotama, iskazujući stalno divljenje životu. Družili smo se s velikom umjetnicom koja je godinama svojim otvorenim srcem i ogromnim znanjem vješto modelirala dječje osobnosti oplemenjujući ih i stvarala od njih prave mlade umjetnike, a ne tek reproduktivce kazališnog materijala. I što je najvažnije, dobre ljude. Zamaštana, topla, radoznala, nasmijana, energična, Zvezdana je u nama budila naše vlastite

stvaralačke izvore za koje često ni sami nismo znali da postoje. Ponekad smo imali dojam da nas poznaje bolje od nas samih. I zato smo joj beskrajno vjerovali.

A vjerovala su joj i mnoge generacije prije i poslije nas jer bez uzajamnog povjerenja i poštovanja ne bi nastale velike Zvezdanine predstave. Omladinski mjuzikli *Mačak Džingiskan* i *Miki Trasi* te *U koga se uvrгло ovo dijete* obilježili su nekoliko desetljeća Zvezdanina rada, života ZKM-a, ali i odrastanja brojne djece koja su u njima sudjelovala, budući da je svaki od njih doživio nekoliko različitih postava. Glazbenik Ladislav Tulač, koreografinje Branka Petričević i Ivanka Cerovac zajedno sa Zvezdanom uvodili su djecu u tajne izvedbeno vrlo zahtjevne forme mjuzikla, približavajući se tako željenom obliku totalnog kazališta. I posljednje dvije predstave koje je Zvezdana režirala u ZKM-u za svog plodnog umjetničkog života bili su mjuzikli: *Priče djeda Aristofana* i *Mačak Džingiskan* i *Miki Trasi*, kojeg je u ovoj postavi zvala "mali" Džingiskan.

A *Džingiskanu* se uvijek vraćala. Kao što smo se mi uvijek vraćali njoj. I s ushitom čekali početak svakog njezina sata. Zvezdana bi otvorila svoju lakastu torbu nalik na čarobnu škrinjicu, izvadila naočale i počela pričati. Te priče još i danas odjekuju u mnogim

ŽIVOTOPIŠ ZA IZLOŽBU

PREMIJERE

FESTIVALI

RAZGOVORI Zvezdana Ladika rodila se u Karlovcu 28. svibnja
MI U SVIJETU 1921.

VOX

HISTRIONIS

Kad joj je bilo dvanaest godina dolazi u Varaždin, ka-
mo joj je otac premješten kao profesor na gimnaziji.

Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je ju-
goslavensku književnost, francuski jezik i književnost te
ruski jezik i književnost.

AKTUALNOSTI

ANECDOTE

TEORUA

NOVE KNJIGE

SJEĆANJA

DRAME

Nakon završenog studija kratko je radila kao profe-
sorica na srednjoj tehničkoj školi, a onda napušta taj
posao da bi postala članica filmskog studija Jadran-
filma. No studio je bio vrlo kratka vijeka i nakon jedne
godine zatvaraju ga.

Zvezdana Ladika zatim studira režiju na Akademiji
za kazališnu umjetnost u Zagrebu.

Godine 1953., nakon završena studija prihvaća mje-
sto redateljice i kazališne pedagoginje u Zagrebačkom
pionirskom kazalištu (kasnije Zagrebačkom kazalištu
mladih).

Prva joj je režija (1. siječnja 1954.) SNJEŽNA BAJKA
(po motivima bajke H. C. Andersena *Snježna kraljica* u
dramatizaciji Dunje Robić).

Potom kao diplomsku predstavu režira Shakespea-
reovu tragediju ROMEO I JULIJA (18. svibnja 1954.). Tu
je tragediju često režirala u različitim scenskim oblici-
ma, s mladim profesionalnim glumcima ili članovima

omladinskog studija, tragajući za onim što je blisko u toj
tragediji svima mladima svijeta, u različitim krajevima i
u različitim vremenskim razdobljima.

U Zagrebačkom kazalištu mladih, gdje je provela
cijeli svoj kazališni vijek, režirala je preko 90 predstava
za djecu i mlade, od kojih su neke bile jugoslavenske
praižvedbe.

Važnije predstave:

1955. Federico García Lorca, MARIANA PINEDA
1957./1962. Ljubiša Đokić, BIBERČE
1958. KADENA OD LJUBAVI (Kolaž dubrovačkih
pjesnika i ulomaka iz djela Marina Držića)
1959. Federico García Lorca, ČUDNOVATA
OBUČARKA
1963. Aleksej Arbuzov, PRIČA IZ IRKUTSKA
Marin Držić, NOVELA OD STANCA
1969./1984. KOLO OKO SVIJETA
(Pjesme i plesovi raznih naroda)
1971./1980./2003. Vesna Parun – Ladislav Tulač –
Zvezdana Ladika, MAČAK DŽINGISKAN
I MIKI TRASI
1973. SEDMI KONTINENT (Pjesničko-glazbeni
kolaž tekstova članova Dječjeg studija
ZKM)
1973./1976. Andrej Kuznjecov, FERIJU U MOSKVI

1974. KORACI (Improvizirana drama)
1975. NA VJETRU SVIRALA (Mjuzikl temeljen na narodnom pjesništvu)
SRCE I SEKS (Eksperimentalna drama prema zamisli Z. Ladike)
KOLO OKO DOMOVINE (Pjesničko-glazbeni recital)
1977. Norma Šerment, NEVIDLJIVI LEONARD
1978. OS 78 (Eksperimentalna predstava prema zamisli Z. Ladike)
1979. Norma Šerment, POGREŠNE GODINE
1980. Federico García Lorca, CIGANSKI ROMANCERO
- 1983./1989. Eva Janikovszky – Ladislav Tulač, NA KOGA SE UVRGLO OVO DIJETE
1984. William Shakespeare – Zvezdana Ladika, HIR LJUBAVI (Prizori mladih iz "Sna Ivanjske noći")
1987. Ivica Šimić – Zvezdana Ladika, PRIČALO I MALENA
1988. Andrej Kuznjecov – Ladislav Tulač – Zvezdana Ladika, ZAGREBAČKO LUDO LJETO (Adaptacija igrokaza "Ferije u Moskvi")
1992. JA ČU SE TAMO VRATITI (Kolaž)
RIJEČI, RIJEČI, RIJEČI (Kolaž)
1994. Leon Chancerel, KAVALIRI GOSPODIČNE KOLOMBINE
1995. Ivan Kušan, LAŽEŠ MELITA
1998. Zvezdana Ladika – Ladislav Tulač, BILA JEMPUT...
Antun Šoljan, DOBRE VIJESTI, GOSPO i ROMANCA O TRI LJUBAVI
Musej, LJUBAV OD USUDA JAČA
Marivaux, GLUMCI DOBROVOLJCI
2002. Dimitris Potamitis, PRIČE DJEDA ARISTOFANA

Bila je na studijskim boravcima u Pragu, Parizu, Bordeauxu, Toulouseu, St. Etienneu, Lyonu, u gradovima u kojima se razvijalo dječje i omladinsko kazališno stvaralaštvo.

Sudjelovala je na mnogim festivalima i susretima, u Šibeniku, Hvaru, Murteru, Mostaru (BiH), Beogradu (SCG), Nürnbergu, Berlinu, Lewerkusenu, Fiersenu, Münchenu, (Njemačka), Pragu, Brnu (Češka), Bratislavi (Slo-

vačka), Poznanju (Poljska), Pečuhu (Mađarska), Toulouseu (Francuska), Veneciji, Trstu, Rimu, Milanu (Italija), Londonu (Engleska), Des Moinesu (SAD).

Gostovala je s predstavama za naše sunarodnjake u Mađarskoj i Austriji te za naše radnike u Austriji, Njemačkoj, Švicarskoj i Švedskoj.

Godine 1989. s grupom umjetnika koji su davali predstave za djecu i mlade osniva kazalište "Mala scena".

Napisala je knjigu *Dijete i scenska umjetnost* (Školska knjiga, 1970.) te zbirku igrokaza *Kazališne čarolije* (Biblioteka Mala scena, 2000.). Koautorica je priručnika *Dramske igre* (Društvo Naša djeca), zbornika *Dijete i kreativnost* (Globus, 1987.), priručnika *Dosadno mi je, što da radim?* (1995.).

Sudjelovala je na brojnim simpozijima i konferencijama (Šibenik, Dubrovnik, London, Berlin, Madrid, Ottawa, Washington, Madison, Mineapolis, Provo, Cremona, Venecija).

Bila je članica Hrvatskog društva dramskih umjetnika, Hrvatskog centra za dramski odgoj i dugogodišnja predsjednica Jugoslavenskog, a nakon Domovinskog rata i Hrvatskog centra ASSITEJ-a te članica međunarodnog Izvršnog odbora ASSITEJ-a.

Za svoj rad dobila je u Jugoslaviji i Hrvatskoj niz priznanja i nagrada od kojih su najznačajnije:

1972. Plaketa "Kurir Jovica"
1973. Nagrada "Mlado pokoljenje" za režiju predstave "Mačak Džingiskan i Miki Trasi"
Orden zasluga za narod sa srebrnim zracima
Zlatna značka Saveza društava "Naša djeca"
1979. "Zlatna nota Jugoslavije" – Nagrada Muzičke omladine Jugoslavije
1981. Orden zasluga za narod s brončanim vijencem
1984. Prvomajska nagrada Društva dramskih umjetnika Hrvatske za režiju mjuzikla "U koga se uvrгло ovo dijete"
1988. Nagrada "Dubravko Dujšin" za plodan dugogodišnji rad s djecom i mladima
1998. Nagrada "Vladimir Nazor" za životno djelo
Plaketa Hrvatskog društva dramskih umjetnika za 45. obljetnicu umjetničkog rada
1999. Međunarodna nagrada "Grozdanin kikut"
Centra za dramski odgoj BiH za doprinos razvoju dramskog odgoja